

ADATOK A MÁTRA HEGYSÉG NAGYLEPKEFAUNÁJÁNAK ISMERETÉHEZ

BUSCMANN Ferenc
Jászberény

ABSTRACT: (Data to the knowledge of the Macrolepidoptera fauna inhabiting the Mátra Mountains.) — Data on 50 rather rare butterfly species found in the Mátra Mountains are recorded, 19 of them being new for the fauna of these Mountains (in paper signed with „x”).

Mint amatőr gyűjtő 1973 óta végzek rendszeres gyűjtéseket a Mátra hegységben. Az eddig közel hatvan gyűjtőutam során 411 lepkefajt fogtam. Dolgozatomban 50 ritkább faj adatait ismertetem, ezek közül 19 azoknak a száma, melyeket az irodalom (KOVÁCS 1953, 1956; JABLONKAY 1972, 1974, 1978—79.; FAZEKAS 1978—79) a hegység területéről még nem ismer (ezeket zárójelbe tett „x”-el jelölöm). Egy microfaj pedig még Magyarországi lepkefaunájára is újnak bizonyult (SZABÓKY 1980).

A FAJOK ADATAINAK JEGYZÉKE

1. *Pharmacis carna* ESP.: Az ún. gyökérrágó öslepkék (*Hepialidae*) családjába tartozó magashegyvidéki faj, mely a Kárpátokban gyakori, de Magyarországon még nem gyűjtötték (GOZMÁNY, 1965). Első hazai példányát 1977. IX. 7-én Gyöngyössolymos fölött (Asztag-kő 505 m) a sárga sáv jelű turistaút egyik tisztásán gyűjtöttem. Mint a hazai fauna új tagját már ismertette SZABÓKY (1980), a bizonyító példány a TTM. gyűjteményében kapott helyet (x).

2. *Campaea honoraria* DEN. et SCHIFF.: Hazánkban a nyugati határvidékről, a Dunazug, a Mátra és Bükk hegységből ismert ritka faj (VOJNITS 1980). A mátrafüredi Máriácskánál 1979. V. 26-án két példányt, Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én újabb három példányát sikerült gyűjtenem.

3. *Itame wauaria* DEN. et SCHIFF.: Az elsősorban hegyvidékeinken gyűjthető ritka fajnak (VOJNITS 1980) Mátraháza fölött a Somor-patak felső szakaszának völgyében, egy erdészház közelében fogtam 1976. VII. 24-én egy példányát.

4. *Isturgia roraria* F.: Az Északi-középhegység néhány pontján (VOJNITS, 1980) fogható ritka faj. A Mátrafüred, Somor-patak völgyi szokásos

gyűjtőhelyemen — (Várberc, nyugati lejtőjén a patak völgy mellett nagyfeszültségű elektromos vezeték számára készített irtásvonalon, a mátrafüredi Máriácskától mintegy egy km-re fölfelé haladva Mátraháza irányába a piros kereszttel jelölt turistaúton; a későbbiekben már csak 1. gyűjtőhely.) — fogtam egy példányát 1979. V. 26-án. Külön érdekessége a nappal repülő fajnak fényen való fogása.

5. *Trichopteryx polycommata* DEN. et SCHIFF.: Erdővidékeinken előfordul, de nem gyakori faj. A mátrafüredi Máriácska előtti menedékháznál gyűjtöttem 1 példányát 1979. IV. 4-én.

6. *Xanthorrhoe montanata* DEN. et SCHIFF.: Eléggé ritka, eurosibíriai nemorális (zárt lombos) montán faj. Parádsasváron 1978. VI. 23—29. között gyűjtöttem néhány példányát.

7. *Chloroclystis coronata* HBN.: Hazánkban általánosan elterjedt, többféle gyakori, azonban mátrai adata még nem ismeretes (vö. KOVÁCS 1953, 1956, 1958; JABLONKAY 1972, 1974, 1978—79; FAZEKAS 1978—79). Egy példányát Mátrafüred fölött a Várberc nyugati oldalán — 1. gyűjtőhely — fogtam 1978. VIII. 5-én (x).

8. *Eupithecia lanceata* HBN.: KOVÁCS (1958) törölte a hazai faunából. Azóta több helyről; így a nyugati határvidékről, a Bükk és Zempléni-hegységből is előkerült (UHERKOVICH, 1980). Mátraháza—Kékestető között a Remete-bércen (800 m) a kék kereszt jelű turistaúton „tenyényi” öreg lucos szélén fogtam a mátrai fauna első példányát 1980. V. 17-én (x).

9. *Eustroma reticulata* DEN. et SCHIFF.: Lokális és ritka, altoherbosa fenyér faunaelem (VARGA, 1964), mely elsősorban idősebb lucosok környékén fordul elő. Mátrafüredi 1. gyűjtőhelyemen sikerült 1 példányát fognom 1975. V. 31-én.

10. *Anticlea derivata* DEN. et SCHIFF.: Nem gyakori, vadrózsa féleken felnövő faj. A mátrafüredi Máriácskánál gyűjtöttem egy példányát 1978. IV. 30-án, 1979. IV. 4-én ugyanitt újból megfogtam.

11. *Scopula flaccidaria* Z.: Országszerte előfordul, gyakori. JABLONKAY-nál (1972, 1974, 1978—79) nem szerepel (x). Egy példányát Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyen 1979. VIII. 15-én, majd újabb négy példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél fogtam 1980. VIII. 2-án.

12. *Epizeuxis calvaria* F.: A csak kevés helyről ismert, meglehetősen ritka fajnak (GOZMÁNY, 1970) az utóbbi években több új lelőhelyére bukkantak a gyűjtők (GYULAI—UHERKOVICH—VARGA, 1979). Egy példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél gyűjtöttem 1980. VI. 14-én.

13. *Lygephila pastinum* TR.: A Palaeartikumban elterjedt, főként alacsonyabb, nedves helyeket kedvelő faj. Országosan előfordul, sokfelé gyakori pl.: Jászberény környékén közönséges. JABLONKAY (1972, 1974, 1978—79) faunalistáin nem szerepel. 1976. VI. 25-én Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyen fogtam egy példányt, azóta ugyanitt a későbbi években már többet is (x).

14. *Lygephila viciae* HBN.: Ritka, palaeartikus fajunk. Parádsasváron 1978. VI. 23—29. között több példányát gyűjtöttem.

15. *Catephia alchymista* DEN. et SCHIFF.: Főként melegebb tölgyeseinkben elterjedt, de sehohsem gyakori. Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyen 1979. VIII. 15., és Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én gyűjtöttem 1—1 példányát.

16. *Ephesia diversa* HBN.: Tihanytól a Bükk hegységig előforduló ritka faj, melynek eddig egyetlen mátrai példánya volt ismert, JABLONKAY (1974).

Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VII. 19-én sikerült egy példányt elfognom.

17. *Ephesia hymenaea* DEN. et SCHIFF.: Rokonánál jóval szélesebb elterjedési körű, és gyakoribb, de kevés mátrai adattal. Mátrafüred szélén (Abasár irányában) a Beneháton 1978. IX. 8-án fogtam FEDOR JÓZSEF szolnoki lepkész társaságában kettő, meglehetősen lerepült, kopott példányát.

18. *Chrysoptera c-aureum* KNOCH.: Magyarországon csaknem mindenütt, ám csak foltszerűen előforduló (GOZMÁNY, 1970), meglehetősen ritka faj. 1980. VI. 14-én Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél fogtam egy szinte frissenkelt példányát (x).

19. *Autographa jota* L.: Mátrai előfordulására csak a közelmúltban derült fény. Úgy tűnik, a hegység területén elterjedt, és nem is ritka, magam is több példányát gyűjtöttem, pl. Mátrafüred, 1. gyűjtőhely, 1975. VI. 26., 1976. VI. 22. Ördögforrás-Vízmű, 1980. VII. 19., Mátraháza, Somor-patak völgyi erdészháznál 1976. VII. 24., 1979. VI. 24. — nappal, Parádsasvár, 1978. VI. 23—29 között három példány.

20. *Chryspidia bractea* DEN. et SCHIFF.: Szintén az elmúlt években vált ismertté a Mátrából is. Recens terjedése figyelhető meg (VARGA ZOLTÁN levélbeni közlése). Egy példányát az 1. gyűjtőhelyen Mátrafüreden 1976. VI. 22-én, majd újabb három példányát az Ördögforrás-Vízműnél 1980. VII. 19-én fogtam. Előkerült már Jászberényben is két példány.

21. *Leptosia dardouini* BSD.: Meglehetősen lokális és ritka, (GOZMÁNY, 1970). Egy példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél fogtam 1980. VI. 14-én.

22. *Mesoligia literosa* HAW.: Hazai előfordulását VOJNITS (1971) ismertette. Sztyeppeljtőkön előforduló ritka faj több új hazai adattal (GYULAI—UHERKOVICH—VARGA 1979). Első mátrai példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én gyűjtöttem (x).

23. *Apamea illyria* FR.: Közép-Európában a hegységi magaskórós társulások nedvességigényes, ritka faja (GYULAI—UHERKOVICH—VARGA, 1974), de a megfelelő élőhelyen gyakori is lehet. A Mátrából csupán néhány példány ismert. Újabb adata; Mátrafüred, Ördögforrás-Vízmű, 1980. VI. 14.

24. *Apamea crenata* HUFN.: Lokálisan elterjedt, és általában ritka, nedvességigényes faj (UHERKOVICH, 1978). A Máttra sok pontjáról ismeretes, JABLONKAY (1972, 1978—79.). Újabb adata; Parádsasvár, (úttörő-tábor előtti rét), 1978. VI. 25.

25. *Polyphaenis sericata* ESP.: A hazai szakirodalom (KOVÁCS, 1953, 1956, JABLONKAY, 1972, 1974, 1978—79.) nem idéz mátrai adatot. Parádsasváron, a Sóscestri-tetőn 1978. VI. 28-án két példányát sikerült fognom (x).

26. *Mormo maura* L.: Fénykerülőnek ismert, nedves helyeken előforduló ritka faj. Csaláttal inkább gyűjthető. Mátrafüred, Máriácska előtti menedékházban fogtam 1 példányát 1975. VII. 12. Ugyanezen a napon fogta meg a gyöngyössolymosi fénycsapda is, (JABLONKAY, 1978—79.), ami alátámasztja azokat a feltevéseket, hogy egyes fénykerülő fajok kivételes esetekben (időjárási körülmények következtében legtöbbször) közelednek fényforráshoz!

27. *Cirrhia citrigo* L.: Elsősorban hegyvidékeinken elterjedt sokfelé igen gyakori faj, de kevés mátrai adattal rendelkezik. Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. IX. 6-i gyűjtésem alkalmával három példányát fogtam.

28. *Lamprostricta culta* DEN. et SCHIFF.: A többfelé nem ritka fajnak a Mátrából eddig csak Mátraházáról és Sástó-Ereményről van adata (JABLONKAY, 1972.). Új mátrai adata; Mátrafüred, 1. gyűjtőhely, 1978. VIII. 5.

29. *Dryobotodes monochroma* ESP.: Igen hasonló ritkább, szubmediterrán faj. Egy példányát Gyöngyössolymos, Asztag-kő 505 m 1978. X. 12. fogtam.

30. *Cucullia xeranthemi* BSD.: Meglehetősen hasonlít a *C. artemisiae* HUFN. fajhoz. Lokális, ritka, mátrai adata nincs. Egy példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én gyűjtöttem, 250 W-os Hgl.-izzó fényénél (x).

31. *Cucullia campanulae* FRR.: A középhegységben és a nyugati határszéli előforduló ritka fajunk, mely az utóbbi években a Zemplén-hegységből is előkerült (GYULAI—UHERKOVICH—VARGA, 1979). Parádsasváron 1978. VI. 28-án fogtam egy példányát (x).

32. *Cucullia scrophulariae* DEN. et SCHIFF.: Elterjedt, többfelé gyakori faj, új mátrai adatai; Mátrafüred, 1. gyűjtőhely, 1976. VI. 22., 1979. V. 26.

33. *Cucullia prenanthis* BSD.: Montán elterjedésű altoherbosa faunaelem (VARGA, 1964). Egy példányát Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyen fogtam 1979. V. 26-án.

34. *Orthosia schmidtii* DIÓSZ.: Elsősorban a középhegységben, de igen szórványosan az Alföld száraz tölgyeseiben is előforduló ritka faj (GYULAI—UHERKOVICH—VARGA 1974, 1979). Egy példányát Mátraháza, Gyökeresforrás, 1980. IV. 11-én fogtam (x).

35. *Hadena filigramma* ESP.: Országszerte meglehetősen ritka, a Mátrából alig néhány példánya ismert. Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én egy példányát gyűjtöttem.

36. *Hadena cucubali* DEN. et. SCHIFF. (*rivularis* F.): Magyarországon általánosan elterjedt, de JABLONKAY (1972, 1978—79.) nem említi mátrai adatot. Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyemen 1976. VI. 22-én egy példányát, 1980-ban pedig az Ördögforrásnál végzett gyűjtéseim alkalmával több példányát is gyűjtöttem (x).

37. *Mamestra configua* ESP.: Hazánk hegyvidékein elterjedt, és nem ritka. Új mátrai adata; Parádsasvár, 1978. VI. 23—29.

38. *Sideridis evidens* HBN.: Elterjedt, a Mátrából azonban csak néhány példánya ismert, főként a déli lejtőkről. Új adatai; Mátrafüred, 1. gyűjtőhely, 1976. VI. 25., Ördögforrás-Vízmű, 1980. VI. 14 — ekkor kettő példányt fogtam.

39. *Anaplectoides prasina* F.: Nedvességigényes, erdőlakó faj, mely az utóbbi években terjedést mutat (VARGA ZOLTÁN levélbeli közlése), de a Mátrából még nem mutatták ki. Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél gyűjtöttem egy példányát 1980. VII. 19-én (x).

40. *Diarsia brunnea* DEN. et SCHIFF.: Az erdővidékeinken sokfelé elterjedt, nedvességigényes fajnak recens terjedése figyelhető meg (vö. UHERKOVICH, 1978). Parádsasváron 1978. VI. 23—29 között hat példányát gyűjtöttem. (Előkerült Jászberényben is 1980. VII. 30-án.) (x).

41. *Diarsia festiva* DEN. et SCHIFF. (*mendica* F.): A Mátrából Gyöngyössolymosról, Mátraházáról vannak adatai (JABLONKAY, 1972.) Új adata; Mátrafüred, Ördögforrás-Vízmű, 1980. VII. 19. (3 példány).

42. *Epilecta linogrisea* DEN. et. SCHIFF.: Többfelé előfordul. Új mátrai adatai; Mátrafüred, 1. gyűjtőhely, 1979. VIII. 15., Ördögforrás-Vízmű, 1980. IX. 6.

43. *Chersotis rectangula* DEN et SCHIFF.: JABLONKAY (1972, 1978—79.) faunalistájain nem szerepel adata. Egy példányát Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VII. 19-én gyűjtöttem. (Jászberényben is 1980. IX. 9-én megfogtam.) (x).

44. *Rhyacia lucipeta* DEN. et SCHIFF.: A Mátrából mindeddig egyetlen példánya ismert a gyöngyössolymosi fénycsapdából. Mátrafüred, Ördögforrás-Vízműnél 1980. VI. 14-én fogtam egy sérült újabb mátrai példányát.

45. *Agrotis (Scotia) clavis* HUFN.: JABLONKAY (1972, 1978—79) e fajról nem közöl adatot. Egy példányát Gyöngyössolymos, Asztag-kő 505 m (sárga sávú turistaút tisztásán) 1976. IX. 25. gyűjtöttem egy példányát (x).

46. *Euxoa distiguenda* LED.: Hasonlóképpen nincs publikált mátrai adata (vö. JABLONKAY, 1972, 1974, 1978—79.). Mátrafüred szélén (Abasár irányában) a Bőneháton 1978. IX. 8-án FEDOR JÓZSEF szolnoki lepkész társaságában fogtam egy példányát. A fajt RONKAY LÁSZLÓ barátom határozta meg a Természettudományi Múzeum vonatkozó gyűjteménye alapján (x).

47. *Eilema pygmaeola* DBL.: Szintén nincs mátrai adata. A rokon *E. lutarella* L. fajhoz való nagyfokú hasonlósága miatt a mátrai lutarella példányok revíziója szükségesnek látszik. Mátrafüred, 1. gyűjtőhelyen 1976. VI. 22-én, majd a következő évek során ugyanitt, továbbá Parádsasváron 1978. VI. 23—29. között több példányát gyűjtöttem (x).

48. *Haemorrhagia tityus* L.: Lokális, rendkívül ritka faj, kevés hazai adattal. Parádsasváron 1978. VI. 23-án a Remete-forrás közelében egy erdei nyiladékbán fogtam. Külön érdekessége, hogy fényre jött (x).

49. *Lemnia dumi* L.: Gyöngyössolymosi gyűjtőhelyemre (Asztag-kő, 505 m) igyekezvén figyeltem fel a sebesen száguldozó barna lepkére alkonyat-tájt. A teljes sötétség beálltáig mindössze egy példányt tudtam elfogni a Kishidas—Nagyvölgy patakok találkozásánál. Adata; Gyöngyössolymos, 1979. X. 17.

50. *Eriogaster rimicola* HBN.: Szubmediterrán-szubkontinentális querce-tális faunaelem (VARGA, 1964), főként melegbb tölgyeseinkben elterjedt, gyakori. Gyöngyössolymos, Asztag-kő 505 m 1977. X. 7-én öt példányát, majd Mátrafüred-Sástónál a Körtvélyes hegyen (484 m) újból 1 példányt fogtam.

IRODALOM

- FAZEKAS, I. (1978—79): A Mátra hegység nagylepke-faunája I. Geometridae: Eupithecia Curt. *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.*, 5: 63—75.
- GOZMÁNY L. (1965): Microlepidoptera I. Molylepkék I. *Fauna Hung.* XVI/2: 13—14.
- GOZMÁNY L. (1970): Bagolylepkék I. Noctuidae I. *Fauna Hung.* XVI/11: 1—151.
- GYULAI P.—UHERKOVICH Á.—VARGA Z. (1974): Újabb adatok a magyarországi nagylepkék elterjedéséhez (Lep.). *Folia Ent. Hung.* 27: 75—83.
- GYULAI I.—GYULAI P.—UHERKOVICH Á.—VARGA Z. (1979): Újabb adatok a magyarországi nagylepkék elterjedéséhez II. *Folia Ent. Hung.* 32: 219—227.
- JABLONKAY J. (1972): A Mátra hegység lepkefaunája (Lep.) *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.*, 1: 9—41.
- JABLONKAY J. (1974): Lepkegyűjtő tevékenységem tapasztalataiból (Lepidoptera). *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.*, 2: 45—66.
- JABLONKAY J. (1978—79): Újabb adatok a Mátra hegység lepkefaunájához (Lepidoptera). *Fol. Hist.-nat. Mus. Matr.*, 5: 57—61.
- KOVÁCS L. (1953): A magyarországi nagylepkék és elterjedésük. *Folia Ent. Hung.* 6: 77—184.

- KOVÁCS L. (1956): A magyarországi nagylepkek és elterjedésük II; *Folia Ent. Hung.* 9: 89—140.
- KOVÁCS L. (1958): Die Veränderung in der Grossmetterling-fauna von Ungarn seit der Erscheinen der Fauna Regni Hungariae bzw. der Schmetterlingbuches von ABAFI—AIGNER. *Folia Ent. Hung.* 11: 133—188.
- SZABÓKY CS. (1980): A magyar faunára új molylepkék (Lep.). *Folia Ent. Hung.* 33: 205—211.
- UHERKOVICH Á. (1978): A barcsi ősbörökás nagylepkefaunája I. *Dunántúli Dolg. Term.-tud. Sor.* (Pécs) 1: 93—125.
- UHERKOVICH Á. (1980): A Dél- és Nyugat-Dunántúl túlevelűeken élő nagylepkei. (Lepidoptera) *Jan. Pann. Múz. Évk.* 24: 77—91.
- VARGA Z. (1964): Magyarország állatföldrajzi beosztása a nagylepkefauna komponensei alapján. *Folia Ent. Hung.* 17: 119—167.
- VOJNITS A. (1971): A *Mesoligia literosa* Haw. bagolylepke magyarországi előfordulása. (Lep. Noctuidae) *Folia Ent. Hung.* 24: 244—246.
- VOJNITS A. (1980): Araszolólepkék I. Geometridae I. *Fauna Hung.* XVI/8: 1—157.

Érkezett: 1981. IV. 15.

BUSCHMANN Ferenc
5100 JÁSZBERÉNY
Puskin sétány 15.